

УДК 338.439:637.1

Колос О.М., асистент **Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького***МОЛОКОПЕРЕРОБНЕ ПІДПРИЄМСТВО ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

У статті визначено методологію терміну “економічна безпека підприємства” та сформовано його визначення для молокопереробних підприємств. Визначено особливості молокопереробних підприємств та структурні складові економічної безпеки.

Ключові слова: *економічна безпека підприємства, молокопродуктовий підкомплекс, молокопереробне підприємство, безпека сировинної бази, продуктова безпека.*

Важливу роль у забезпеченні економічної безпеки держави відіграє агропромисловий комплекс, який є однією з пріоритетних сфер народного господарства. В агропромисловому комплексі країни значних перетворень вимагають розв'язання продовольчої безпеки, формування і розвиток продовольчого ринку та зростання економічного потенціалу сільського господарства. У продовольчій безпеці важливе місце посідає молокопродуктовий підкомплекс, що включає сільськогосподарських товаровиробників, підприємства переробної промисловості та ланки агросервісного обслуговування усіх форм власності. Молоко та продукти його переробки мають особливі властивості, що зумовлюють необхідність стабільного розвитку виробництва та збуту цих продуктів: безперервного забезпечення населення молоком і молочними продуктами щоденного попиту, гарантованого надходження молочної сировини до переробних підприємств.

Матеріал і методи. Мета статті: узагальнити та удосконалити поняття “економічна безпека підприємства”, що дозволить сформулювати його визначення та складові для підприємств молокопереробної промисловості

Проблемами розвитку та функціонування підприємств молокопродуктового підкомплексу займалися В.Бондаренко, П.Березівський, В.Борщевський, В.Зимовець, М.Ільчук, М.Калінчик, С.Кваша, О.Шкільов, О.Шпичак та інші. Основою процесу доведення продукції до споживачів знаходяться молокопереробні підприємства. Крім того вони є найбільш потужними у фінансовому плані і мають усі можливості впливати на ефективність всього процесу суб'єктів господарювання, а також володіють достатнім досвідом роботи в ринкових умовах.[3,с.7].

*Науковий керівник: д.е.н., професор Музика П.М.
Колос О.М., 2010

На нашу думку, для реалізації такого важливого завдання необхідно розглянути молокопереробне підприємство через систему понять економічної безпеки підприємства.

Проблему забезпечення економічної безпеки підприємства вивчають: О.Власюк, Т.Васильців, Н.Ващенко, В.Геєць, Л.Донець, А.Заїчковський, В.Забродський, В.Ортинський, Т.Іванюта, В.Тамбовцев, В.Сенчагов, В.Шликов та інші. Що ж стосується визначення терміну “економічна безпека підприємства”, то дуже часто його ототожнюють із захистом від різноманітних економічних злочинів (крадіжки, шахрайство, промислове шпигунство, інформаційна безпека, комерційна таємниця). Однак це поняття значно ширше. Так, в окремих працях акцентується увага на важливості раціонального використання ресурсів для забезпечення його економічної безпеки. Інші дослідники при визначенні економічної безпеки беруть за основу цілі та інтереси підприємства [8,с.35]. Відсутність єдиної думки серед фахівців з приводу визначення поняття “економічна безпека” ставить завдання більш глибоко дослідити це поняття та його складові.

На початку 90-х років в українській науковій літературі існувало дуже вузьке уявлення про сутність економічної безпеки. Її визначали як забезпечення умов для зберігання та захисту комерційної таємниці й інших секретів галузей та підприємств [8, с.34].

Так, В.Геєць розглядає економічну безпеку як складну динамічну систему, що забезпечує стійке функціонування і розвиток підприємства за допомогою своєчасної мобілізації і найбільш раціонального використання трудових, фінансових, техніко-технологічних та інших ресурсів підприємства в умовах дії зовнішніх і внутрішніх загроз [2,с.127].

Іншу думку висловлює В.Сенчагов [6,с.740], який у праці “Экономическая безопасность России” визначає економічну безпеку, як стан економіки підприємства, при якому забезпечується надійний захист від зовнішніх і внутрішніх загроз, що загрожують його функціонуванню та існуванню.

Більш масштабним є розкриття суті цього поняття у роботі О.Власюка [1,с.42], який стверджує, що “економічна безпека має розглядатися як складна поліструктурна наука, яка, за аналогією з безпекою екологічних, біологічних, технічних систем тощо, є наукою про безпеку (точніше – “життєздатність”) соціально-економічних систем різних рівнів ієрархії (особа, домашнє господарство, галузь, регіон, сектор економіки, національна економіка, світове господарство).

В.Тамбовцев [2, с.125] визначає економічну безпеку як стан підприємства, який означає, що імовірність небажаної зміни будь-яких якостей, параметрів, майна, що йому належить, і його зовнішнього середовища невелика (менша за визначену межу). Таке розуміння економічної безпеки підприємства припускає і практично ґрунтується на стабільності зовнішнього середовища. В той же час Е.Бухвальд, Н.Головацька, С.Лазуренко розглядають економічну безпеку як найважливішу якісну характеристику економічної системи,

визначальну її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами розвитку народного господарства [8, с.25].

Результати дослідження. Отже, виходячи з вище наведених підходів до визначення суті поняття економічної безпеки підприємства вважаємо за доцільне сформулювати таке визначення: економічна безпека підприємства – це стан, при якому підприємство знаходиться у становищі надійної захищеності його діяльності від зовнішніх та внутрішніх загроз та не підпадає під негативний вплив яких-небудь факторів.

Молочна промисловість України з її багатьма підприємствами входить до складу харчової промисловості (рис.1). В склад харчової промисловості входять спеціалізовані галузі, які об'єднують більше 30 підгалузей і виробництв.

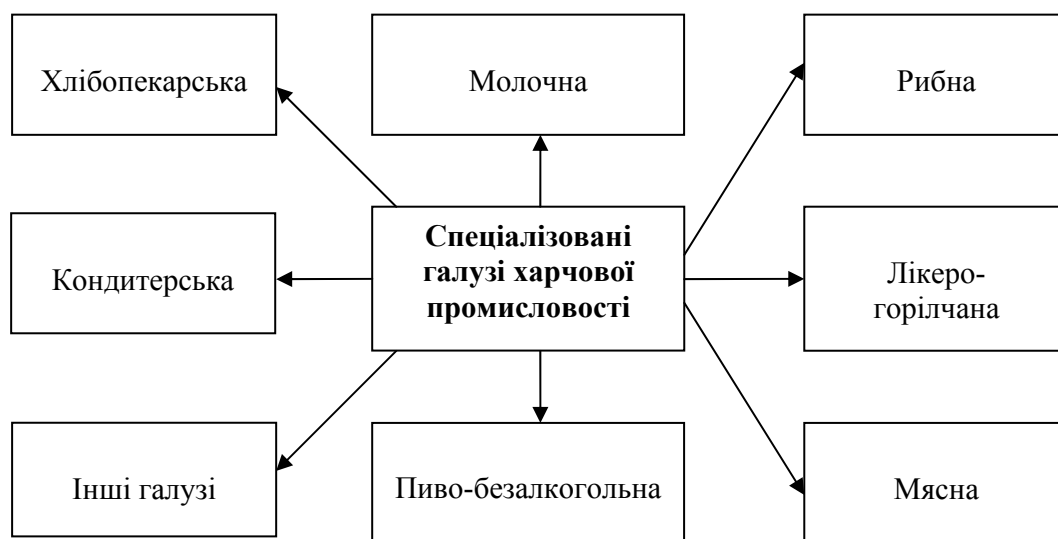

Рис 1. Спеціалізовані галузі харчової промисловості [7,с.9]

Молокопереробні підприємства тісно пов'язані з багатьма галузями економіки, особливо із сільським господарством, що є постачальником на підприємства молока. При цьому молокопереробні підприємства, забезпечують переробку і збут молочної продукції, що сприяє виробництву молока сільським господарством.

В даний час в галузі спостерігається загальне скорочення гравців молокопереробного ринку і концентрація виробників. Через низьку завантаженість виробничих потужностей і високу собівартість молоко і молочно продукція опинилися в ряді дорогих товарів для більшої частини населення України. Не дивлячись на це, попит на молокопродукти росте практично у всіх категоріях.

Вивчення суті поняття “економічна безпека підприємства“ та особливості молокопереробки дає можливість сформулювати визначення

економічної безпеки підприємства у молокопереробній промисловості (далі ЕБП у МПП). Отже, ЕБП у МПП – це стан, при якому підприємство знаходиться у надійній захищеності від зовнішніх і внутрішніх загроз та інтенсивному інвестуванні молокопереробних підприємств у виробництво молока.

Ми схилиємося до думки В.Гейця [2,с.125], який в основу вивчення економічної безпеки як стану закладає ресурсно-функціональний підхід, згідно якого економічна безпека підприємства розглядається як “стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання погроз і забезпечення стабільного функціонування підприємств у даний час і майбутньому“. В межах цього підходу розрізняють сім функціональних складових економічної безпеки: 1) фінансова безпека; 2) силова безпека; 3) інформаційна безпека; 4) техніко-технологічна; 5) правова безпека; 6) кадрова; 7) екологічна безпека.

Перевагами цього підходу до розуміння економічної безпеки підприємства є його комплексний характер, що дозволяє формувати режими функціонування системи управління економічною безпекою підприємства залежно від сформованого (стійкого чи кризового) режиму функціонування підприємства в цілому.

На відміну від В.Гейця П.Кравчук [4, с. 7] для характеристики безпеки розвитку су'єктів господарювання на мікрорівні рекомендує використовувати термін “корпоративна безпека“, який може включати в себе і економічну безпеку. Він пропонує таких шість складових (систем другого порядку) корпоративної безпеки підприємства: 1) фінансово-економічну; 2) інтелектуально-кадрову; 3) інституційно-правову; 4) техніко-технологічну; 5) інформаційну; 6) силову. Економічну безпеку даний автор відносить до систем третього порядку, як складову фінансово-економічної безпеки.

Натомість [5,с.357] В. Мунтіян наводить подібну структуру складових економічної безпеки, різниця в тому, що останній правову безпеку визначає як політико-правову а інтелектуальну як інтелектуальну і кадрову. Також він зазначає, що для забезпечення економічної безпеки підприємство використовує сукупність власних корпоративних ресурсів, серед яких виділяє наступні: 1) ресурс капіталу; 2) ресурс персоналу; 3) ресурс інформації й технології; 4) ресурс техніки і обладнання; 5) ресурс прав.

Ми погоджуємось з визначенням основних складових економічної безпеки підприємства, що визначені авторами вище, але вважаємо, що для молокопереробних підприємств буде характерною така складова, як безпека сировинної бази та продуктова безпека (рис. 2).

Безпека сировинної бази, як одна із складових економічної безпеки молокопереробного підприємства найбільше впливає на фінансові показники і рентабельність.

Додамо, що сировинні ресурси молокопереробних підприємств є сумарною кількістю молока, а також продуктів їх первинної переробки, призначених для подальшої промислової обробки.

На даний час постачання сировини на молочні підприємства здійснюється на різних умовах. Підприємства можуть купувати сировину у будь-яких постачальників і господарств на умовах передоплати або оплати по фактичному отриманні. Основними постачальниками сировини на молокопереробні підприємства є: 1) сільськогосподарські підприємства; 2) фермерські та особисті селянські господарства.

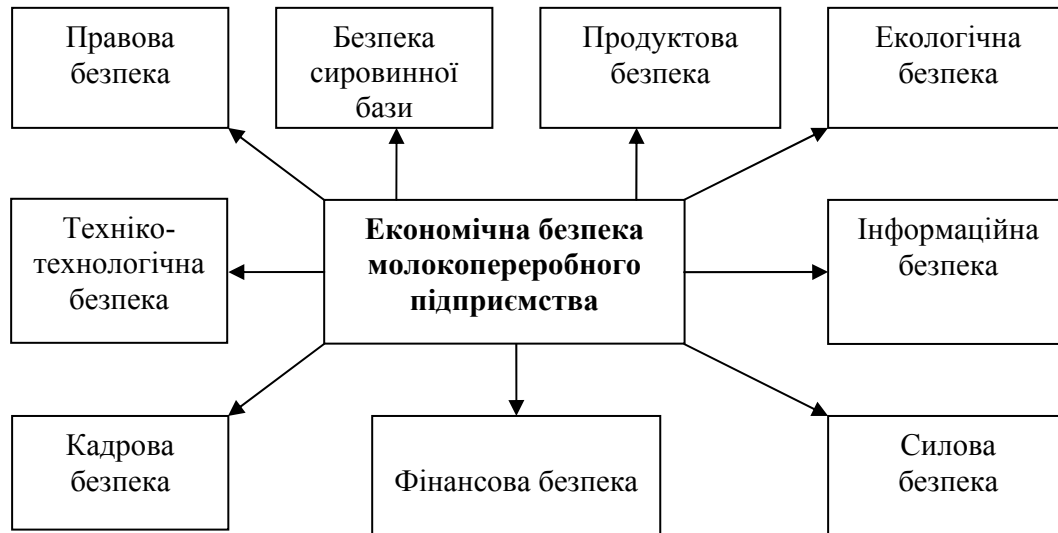

Рис.2. Основні складові економічної безпеки молокопереробного підприємства [складено автором]

Висновки

1. Пріоритетна роль в системі економічної безпеки повинна належати державному регулюванню, яке повинно здійснюватися в аграрно-продовольчому комплексі переважно економічними методами і містити в собі захист вітчизняного продовольчого ринку, товаровиробників у сільському господарстві і харчовій промисловості, регулювання відносин сільського господарства з взаємозалежними галузями.

2. На даний час актуальним є питання реструктуризації тваринницького комплексу для вирішення сировинної проблеми у молочній галузі.

3. Визначивши основні складові економічної безпеки підприємства, вважаємо, що для молокопереробних підприємств буде характерною така складова, як безпека сировинної бази та продуктова безпека.

Література

1. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С.Власюк; Нац.ін-т пробл. Міжнар. Безпеки при раді нац. Безпеки і оборони України.-К.,2008.-48с.

2. Гець В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; За ред.Гейця В.М.:Монографія.-Х.:ВД“ІНЖЕК“,2006.-240 с.укр.мова / Моделювання економічної безпеки:держава, регіон,підприємство.

3. Душка В.І. Економічні основи формування ринку молока: автореф. дис... канд. екон. наук: спец.08.00.04 / В.І.Душка. - Львівський держ. аграрний ун-т. — Л., 2007. — 20 с.

4. Кравчук П.Я. Формування системи корпоративної безпеки підприємства: автореф. дис... канд. екон. наук: спец.08.06.01 / П.Я.Кравчук.- Тернопільський державний економічний ун-т. — Т., 2006. — 20 с.

5. Мунтіян В.І. Економічна безпека України.- Київ.-Видавництво КВІЦ,-1999.

6. Сенчагов В.К. Экономическая безопасность России: Общий курс: Учебник.-2-е изд.- М.: Дело, 2005.-896 с.

7. Стерлигов Б.И., Заздравных А.В. Экономика м'ясной и молочной промышленности.-М.: КолосС,2009.-355с.:ил.-(Учебники и учеб.пособия для студентов высш.учеб.заведений).

8. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Економічна безпека і проблеми господарсько-політичної трансформації соціально-економічних систем“- Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009.- 407 с.

Summary

O.Kolos

MILK BUSINESS, AS AN OBJECT CONCEPTS RESEARCH SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY

The article outlines the methodology of "economic security" and formed his determination to milk business. The features of dairy plants and structural components of economic security.

Стаття надійшла до редакції 2.09.2010